AVRUPA 2023

SİYASET, GÜVENLİK, GÖÇ, TERÖR VE DIŞ İLİŞKİLER

Editör

Prof. Dr. Cengiz Dinç

nobel

AVRUPA 2023
SİYASET, GÜVENLİK, GÖÇ, TERÖR VE DIŞ İLİŞKİLER

Editör: Prof. Dr. Cengiz Dinç

Yayın No.: 2011
ISBN: 978-625-393-307-4
E-ISBN: 978-625-393-308-1
Basım Sayısı: 1. Basım, Aralık 2023

© Copyright 2023, NOBEL BİLİMSEL ESERLER SERTİFİKA NO.: 20779
Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir.
Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik
ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.
Nobel Yayın Grubu, 1984 yılından itibaren ulusal ve 2011 yılından itibaren ise uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet yürütmekte ve yayınladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır.
"NOBEL BİLİMSEL ESERLER" bir Nobel Akademik Yayıncılık markasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Leyla Kurt -leyla@nobelyayin.com-
Redaksiyon: Meliha Uysal -meliha@nobelyayin.com-
Kapak Tasarım: Mervin Selda Adal-mervin@nobelyayin.com-
Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Bayraktar -mehtap@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Dinç, Cengiz.
Avrupa 2023- Siyaset, Güvenlik, Göç, Terör ve Dış İlişkiler
Editör: Prof. Dr. Cengiz Dinç
1. Basım, XII + 288 s., 16,5x24 cm. Kaynakça var, dizin yok.
ISBN: 978-625-393-307-4
E-ISBN: 978-625-393-308-1
1. Avrupa Siyaseti 2. Avrupa Dış Politikası 3. Avrupa Güvenliği.

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.
Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA
Telefon: +90 312 278 50 77 - **Faks:** 0 312 278 21 65
Sipariş: siparis@nobelyayin.com- **E-Satış:** www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com
www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa, Kırmızı Kedi, Arkadaş, D&R, Dost, Kika, Kitapsan, Nezih, Odak, Pandora, Prefix, Remzi

Baskı ve Cilt: Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Tic. Anonim Şirketi / Sertifika No.: 46519
Beytepe Köy Yolu No.: 3 06800 Bilkent-Çankaya/ANKARA

BÖLÜM YAZARLARI

BÖLÜM 1 **AVRUPA: DÜN, BUGÜN VE YARINA DAİR**

Arş. Gör. Büşra Yılmaz / *Necmettin Erbakan Üniversitesi*

Prof. Dr. Murat Çemrek / *Necmettin Erbakan Üniversitesi*

BÖLÜM 2 **AVRUPA SİYASETİNİN GÜNCEL GÖRÜNÜMÜ**

Doç. Dr. Samet Zenginoğlu/ *Adıyaman Üniversitesi İktisat Bölümü.*

BÖLÜM 3 **AVRUPA'DA ADALET SİSTEMLERİ VE AİHM, AB ADALET DİVANI**

Dr. Filiz Değer / *Biruni Üniversitesi*

BÖLÜM 4 **AVRUPA VE DÜZENSİZ GÖÇ**

Dr. Mehmet Emir

BÖLÜM 5 **AVRUPA'NIN ÖTEKİLERİ**

Dr. Öğr. Üyesi Kamber Güler / *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi*

BÖLÜM 6 **AVRUPA'NIN GÜNCEL KÜRESEL STRATEJİSİ VE YAKIN BÖLGELERE YAKLAŞIMI**

Prof. Dr. Cengiz Dinç / *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi*

BÖLÜM 7 **AVRUPA VE RUSYA**

Doç. Dr. Merve Suna Özel Özcan / *Kırıkkale Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü*

BÖLÜM 8 **AVRUPA VE UKRAYNA KRİZİ**

Dr. Cihan Günyel / *Rumeli Üniversitesi*

Kyryll Sturmak / *Osmangazi Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi*

BÖLÜM 9 **AVRUPA'NIN ORTA DOĞU VE KUZEY AFRİKA (ODKA) ÜLKELERİ İLE İLİŞKİLERİ**

Doç. Dr. Hatice Yazgan / *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü*

BÖLÜM 10 **AVRUPA'NIN AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ VE KANADA İLE SİYASİ VE EKONOMİK İLİŞKİLERİ**

Arş. Gör. Dr. Oğuzhan Mutluer / *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi*

BÖLÜM 11 **AVRUPA BİRLİĞİ-ÇİN İLİŞKİLERİNDE GÜNCEL GELİŞMELER**

Doç. Dr. Ayşe Gülce Uygun / *ÇOMÜ SBF Uluslararası İlişkiler*

Doç. Dr. Cemre Pekcan / *ÇOMÜ İİBF Uluslararası İlişkiler*

BÖLÜM 12 **AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ: REFORMLAR VE ÇÖKÜŞ?**

Barış Sevinçli / *ESOGÜ Uluslararası İlişkiler Yüksek Lisans Mezunu*

BÖLÜM 13 **AVRUPA GÜVENLİĞİ VE NATO**

Dr. Mehmet Çağatay Abuşoğlu

BÖLÜM 14 **AVRUPA VE TERÖRİZM**

Dr. Öğr. Üyesi Hakan Kıyıcı / *Polis Akademisi Başkanlığı*

SUNUŞ

Avrupa şüphesiz yüzyıllardır, Türkiye Cumhuriyeti, öncesinde Osmanlı İmparatorluğu, için en önemli bölgelerden birisi olmuştur. Osmanlı'nın bir Balkan Devleti olmasından itibaren bu kıta ile gelişen ilişkilerimiz kabaca son 3 asırdır iyice yoğunlaşmıştır. Tarihsel yorumları başka kitaplara bırakarak, bu kitapta alanında uzman akademisyenler tarafından Avrupa Kıtası'na Uluslararası İlişkiler disiplini içerisinden mümkün olduğunca güncel ve bilimsel bir bakış açısı geliştirilmeye çalışılmıştır. Bölümlerde iç gelişmelere, güncel siyasete, hukuk sistemlerine, göç konusuna, Kıta'nın küresel ve bölgesel stratejilerine, Rusya ile ilişkilere, Ukrayna Krizi'ne, Orta Doğu ve Kuzey Afrika ile ilişkilere, Kuzey Amerika ile ilişkilere, Çin'le, Türkiye ile ilişkilere, NATO ile ilişkilere ve terörizm konularına derinlemesine değinilmiştir.

Kitapta bölümler şu başlıklarla okuyucuya sunulmuştur:

- Avrupa: Dün, Bugün ve Yarına Dair
- Avrupa Siyasetinin Güncel Görünümü
- Avrupa'da Adalet Sistemleri ve AİHM, AB Adalet Divanı
- Avrupa ve Düzensiz Göç
- Avrupa'nın Ötekileri
- Avrupa'nın Güncel Küresel Stratejisi ve Yakın Bölgelere Yaklaşımı
- Avrupa ve Rusya
- Avrupa ve Ukrayna Krizi
- Avrupa'nın Orta Doğu ve Kuzey Afrika (ODKA) Ülkeleri İle İlişkileri
- Avrupa'nın Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada ile Siyasi ve Ekonomik İlişkileri
- Avrupa Birliği-Çin İlişkilerinde Güncel Gelişmeler
- Avrupa Birliği ve Türkiye İlişkileri: Reformlar ve Çöküş?
- Avrupa Güvenliği ve NATO
- Avrupa ve Terörizm.

Yazarlar olarak, kitabın okuyucularımıza faydalı olmasını temenni ederiz.

Prof. Dr. Cengiz Dinç
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Uluslararası İlişkiler Bölümü

İÇİNDEKİLER

Bölüm Yazarları III
Sunuş V

BÖLÜM 1
AVRUPA: DÜN, BUGÜN ve YARINA DAİR

1. Avrupa'nın Dünü: Savaş ve Barış 2
2. Ulus Devlet Çıkarları ve Hristiyanlık Kültürü Ekseninde Avrupa 4
3. Avrupa'nın Bütünleşmiş Bugünü: AB 6
    3.1. AB Entegrasyonu: Genişleme ve Derinleşme 7
    3.2. Avrupa'nın Güncel Görünümü: Yarının İz Düşümü 9
Sonuç 17
Kaynakça 18

BÖLÜM 2
AVRUPA SİYASETİNİN GÜNCEL GÖRÜNÜMÜ

1. 21. Yüzyıl Avrupa Siyasetine Genel Bir Bakış: Krizler Yüzyılı mı? 22
2. Avrupa'da Aşırı Sağın Yükselişi ve Popülizm Tartışmaları 25
3. Avrupa Parlamentosu Seçimleri ve Demokrasi Açığı Tartışmaları 31
Sonuç ve Değerlendirme 34
Kaynakça 36

BÖLÜM 3
AVRUPA'DA ADALET SİSTEMLERİ ve AİHM, AB ADALET DİVANI

1. Avrupa'da Uygulanan Hukuk Sistemleri 40
    1.1. Kıta Avrupası Hukuk Sistemi ve Anglo Sakson Hukuk Sistemi 41
    1.2. Birlik Hukuku 43

1.3. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku 45
2. Avrupa Birliği Adalet Divanı ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 47
2.1. Avrupa Birliği Adalet Divanı Teşkilat Yapısı, Yetkileri, Başvuru Usulleri 47
2.2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Teşkilat Yapısı, Yetkileri, Başvuru Usulleri 48
2.3. Avrupa Birliği Adalet Divanı ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İlişkileri 49
3. Avrupa Birliği Adalet Divanı ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Hukuki Niteliği 50
3.1. Ulusüstü Mahkeme Olarak Avrupa Birliği Adalet Divanı 50
3.2. Uluslararası Mahkeme Olarak AHİM 51
Sonuç 52
Kaynakça 53

BÖLÜM 4
AVRUPA ve DÜZENSİZ GÖÇ

1. Düzensiz Göçe Dair Kavram Analizi 56
2. Arap Baharı Olayları ve Avrupa Kıtasında Düzensiz Göç Politikasına Yönelik Yaklaşımlar 57
2.1. Avrupa'da Göç Politikasının Yasal Dayanakları 63
2.2. Avrupa'da Düzensiz Göçe Yönelik Kurumlar 64
3. Avrupa'da Düzensiz Göçe Karşı Uygulamalar 66
Sonuç 72
Kaynakça 74

BÖLÜM 5
AVRUPA'NIN ÖTEKİLERİ

1. Ötekileri Doğuran Güncel Gelişmeler 79
1.1. İç Gelişmeler 79
1.2. Dış Gelişmeler 81
2. Ötekilerin İnşasında Siyasetin Rolü 82
2.1. Ulusal Siyasi Partiler 84
2.2. Avrupa Parlamentosu Siyasi Grupları 85
3. Ötekiler: Tehdit mi Fırsat mı? 86
3.1. Tehdit Olarak Ötekiler 86
3.2. Fırsat Olarak Ötekiler 87
Sonuç 88
Kaynakça 89

BÖLÜM 6
AVRUPA'NIN GÜNCEL KÜRESEL STRATEJİSİ ve YAKIN BÖLGELERE YAKLAŞIMI

1. Oluşum Sürecindeki Birlik Aktörlüğü ve Avrupa 94
   1.1 AB / Avrupa Nasıl Bir Güçtür? Öz Algı ve Bunun Değiştirilebilmesi için Gerekenler 96
2. Avrupa'yı Sarsan Krizler 99
   2.1 Ekonomik Sorunlar ve Durgunluk 99
   2.2. Göç Krizi ve Yükselen Sağ Popülizm 100
3. Avrupa'nın Dışa Dönük Politikaları ve Küresel Stratejinin Planlanması 101
   3.1. "Küresel Stratejisi" Belgesine Göre AB'nin Resmî Vizyonu 101
4. Avrupa'nın ve Öncelikli Bölgelerle İlişkilerin Yakın Tarihi 103
   4.1 ABD ve Kanada İle İlişkiler 104
   4.2 Rusya ve Doğu Avrupa 105
   4.3 Orta Doğu ve Kuzey Afrika 106
   4.4 Çin ve Asya 108
5. Güncel Konuların ve Krizlerin Dönüştürdüğü Bir Avrupa 108
   5.1 Rusya'nın Ukrayna İşgalinin Derin Etkisi 108
6. Bloklara Bölünen Bir Dünyada Avrupa 110
7. Avrupa Yakın Gelecekte Neler Yapmalı? 112
Kaynakça 116

BÖLÜM 7
AVRUPA ve RUSYA

1. Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Avrupa ve Rusya İlişkilerinin Boyutu 120
2. 2000 Sonrası Dönemde Avrupa ve Rusya İlişkilerinin Boyutları 123
3. Rusya-Avrupa İlişkilerinde Ukrayna Krizi Etkileri 123
   3.1. Rusya-Ukrayna Çatışmasının Rusya-Avrupa İlişkilerine Siyasi ve Güvenlik Bağlamındaki Etkileri 125
   3.2. Rusya-Ukrayna Çatışmasının Avrupa Rusya İlişkilerinde Yumuşak Güç Alanı Olarak Enerji Politikalarına Etkisi 129
Sonuç 132
Kaynakça 133

BÖLÜM 8
AVRUPA ve UKRAYNA KRİZİ

1. Soğuk Savaş'ın Bitiminden 2022 Rusya'nın Saldırılarına Kadar Olan Süreçte NATO Bağlamında Avrupa'nın Ukrayna Yaklaşımı 138
2. Rusya'nın Ukrayna Saldırısı 141
3. Rusya'nın Ukrayna Saldırısının NATO ve AB Bağlamında Avrupa Güvenliğine Etkileri 145
3.1. Rusya'nın Ukrayna Saldırısının NATO ve NATO'nun Avrupa Kanadına Olan Etkisi 145
3.2. Rusya'nın Ukrayna Saldırısının AB'ye Olan Etkisi 147
3.3. AB-NATO Bağlamında Batı Avrupalı Güçlerin Politik ve Güvenlik Yaklaşımı (Almanya-Fransa-İngiltere) 149
3.4. Doğu Avrupalı NATO-AB Üyesi Devletlerin Savunma ve Güvenlik Yaklaşımı 151
3.5. Rusya'nın Ukrayna Saldırısının Finlandiya ve İsveç'in Nato Üyeliğine Olan Etkisi 154
3.6. Ukrayna'nın Nato-AB- Avrupa'nın Siyasi ve Askerî Politikalarına Yaklaşımı 156
Sonuç 157
Kaynakça 158

BÖLÜM 9
AVRUPA'NIN ORTA DOĞU ve KUZEY AFRİKA (ODKA) ÜLKELERİ İLE İLİŞKİLERİ

1. Avrupa Ülkelerinin ODKA Politikaları ve Bölgedeki Kurumsal Yapılanma 162
2. Odka Bölgesindeki Temel Gelişmelerde Avrupa Ülkelerinin Tutumları 167
3. Avrupa ve ODKA Ülkeleri Arasında Güvenlik Odaklı İlişkiler: Göçün Kontrolü ve Enerji Arzı Güvenliğinin Sağlanması 170
4. "Jeopolitik Avrupa", "Dirençlilik", "İlkeli Pragmatizm" ve "Stratejik Özerklik" Kavramları Bağlamında AB'nin Odka Politikası 173
Sonuç 176
Kaynakça 178

BÖLÜM 10
AVRUPA'NIN AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ ve KANADA ile SİYASİ ve EKONOMİK İLİŞKİLERİ

1.Donald Trump Öncesi Dönemde Amerika Birleşik Devletleri – Avrupa İlişkilerine Kısa Bir Bakış ... 182
2. Donald Trump Döneminde Amerika Birleşik Devletleri – Avrupa İlişkileri 183
2.1. Gerileyen Amerika Birleşik Devletleri – Avrupa İlişkilerinde Temel Siyasi ve Ekonomik Konular 183
2.2. Donald Trump Döneminde Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği Arasında Yaşanan Güvenlik Sorunları ve Normatif Değerler 187

3. Joe Biden Döneminde Amerika Birleşik Devletleri – Avrupa İlişkileri: İlişkilerin Yeniden Tesisi ve Yaşanan Zorluklar 189
3.1. Amerika Birleşik Devletleri – Avrupa İlişkilerinde Ekonomik İlişkiler ve İklim Sorunu 190
3.2. Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Arasındaki Güvenlik İlişkileri 194
4. KANADA ve AVRUPA ARASINDAKİ EKONOMİK ve SİYASAL İLİŞKİLER 197
SONUÇ 199
KAYNAKÇA 200

BÖLÜM 11
AVRUPA BİRLİĞİ-ÇİN İLİŞKİLERİNDE GÜNCEL GELİŞMELER

1. Avrupa-Çin İlişkilerinin Tarihsel Gelişimi 204
1.1 Çin'in BM Üyeliği Sonrası İlişkiler 205
1.2 AB-Çin Ekonomik İlişkileri 206
2. AB'nin Çin Politikası 209
3. 16+1 Girişimi ve AB-Çin İlişkilerine Etkisi 210
4. AB-Çin İlişkilerinde Brexit Etkisi....211
5. AB-Çin İlişkilerinde ABD Etkisi 212
6. Rusya-Ukrayna Savaşı ve AB-Çin İlişkilerine Etkisi 214
Sonuç Yerine: Güncel Gelişmeler ve Değerlendirme 215
Kaynakça....217

BÖLÜM 12
AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ: REFORMLAR VE ÇÖKÜŞ?

1. 1999-2019 Yılları Arası AB Koşulsallığı Bağlamında Türkiye-AB İlişkisi....220
1.1 1999-2005: Koşulsallıkla Beraber Reformların "Altın Çağı"....220
2. 2005-2009: Türkiye-AB İlişkisinin Duraksaması 225
2.1 İlişkilerin Duraksamasında AB Kaynaklı Problemler 226
2.2. Duraksamada Koşulsallığın Güvenilirliği ve Ödüllerin Büyüklüğü ile İlgili Sorunlar 227
2.3 Türkiye'nin Üye Olmasının Muhtemel Olumsuz Etkileri Üzerine Endişeler....228
2.4 Duraksamada AB Kamuoyunun Türkiye'ye Karşı Olumsuz Tavrı 229
2.5 Duraksamada Kıbrıs ve Ege Meselelerinin Etkisi 230
2.6 Birliğin Kendi İçinde Çıkan Sorunların Duraksamada Etkisi 230
2.7 AB'nin Terör Örgütlerine Destek Verdiği Düşüncesi 231
2.8 Bazı Avrupalı Liderlerin ve Birlik Üyesi Devletlerin Türkiye Aleyhtarlığı....231

3. Üyelik Sürecinin Duraksamasında Türkiye Kaynaklı Problemler....232
3.1. Türkiye'deki İnsan Hakları İhlalleri ve Siyasi Özgürler Konusunda Kısıtlamalar....232
3.2. Türk Kamuoyunun AB'den Uzaklaşması ve Birliğin Ekonomik Çekiciliğini Yitirmesi....233
3.3. Siyasi Partilerin Üyelik Sürecine Olan Yaklaşımlarının Duraksamada Etkisi....234
3.4. Türkiye'nin Dış Politikada Farklı Arayışları....236
4. 15 Temmuz 2016 Darbe Girişimi Sonrasında Türkiye-AB İlişkilerinin Durumu....237
5. Güncel Sorunlar ve 2023 Raporu....239
Sonuç....240
Kaynakça....241

BÖLÜM 13
AVRUPA GÜVENLİĞİ VE NATO

1. Soğuk Savaş Dönemi'nde Avrupa Güvenliği ve NATO....247
2. Soğuk Savaş'ın Ardından Avrupa Güvenliği ve NATO....251
3. 11 Eylül Sonrasında Avrupa Güvenliği ve NATO....254
4. Transatlantik İlişkilerde Yeni Dönem ve Avrupa Güvenliği....257
5. ABD Grand Stratejisindeki Dönüşüm ve Avrupa Güvenliği....261
Sonuç....264
Kaynakça....266

BÖLÜM 14
AVRUPA VE TERÖRİZM

1. Avrupa'da Terörizmin Mevcut Görünümü....270
2. Avrupa'da Terör Saldırıları....275
3. Avrupa'da Terörle Mücadele....278
Sonuç....283
Kaynakça....284
EK 1: Avrupa Konseyi'nin Terörle Mücadele Kararları....286
EK 2: Avrupa Birliği Temel Terörle Mücadele Belgeleri....287
EK 3: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Terörle Mücadele Belgeleri....287

BÖLÜM

1

AVRUPA: DÜN, BUGÜN VE YARINA DAİR

Büşra Yılmaz- Murat Çemrek

Bu bölümü okurken dikkat edilmesi gereken bazı noktalar:

- Avrupalı devletler arasında ilişkilerin dünü ve bugünü arasındaki farklar nelerdir?
- Ulus devlet ve Hristiyanlık ögelerinin Avrupa bütünleşmesine katkıları ve etkileri nelerdir?
- Avrupa'nın yarını bölgesel tarih ve kimlik yanında Avrupa Birliği (AB) çerçevesinde nasıl değerlendirilebilir?

Avrupa, bütün coğrafyalar gibi, bir kıtadan daha fazlası olagelmiştir. Bu durum sadece mitolojideki yeri bakımından kaynaklanmamaktadır. Rönesans, Reform ve Coğrafi Keşifler ile işaret fişekleri atılan Aydınlanma düşüncesi çerçevesinde şekillenen Avrupa-merkezci yaklaşımın XV. yüzyıldan itibaren şekillenmesiyle Avrupa bir anlamda bugünkü modern dünyanın mimarıdır. İşte bu yüzden Avrupa'nın bizatihi kendisi -elbette dünü ve bugünü- diğer sosyal bilimlerde olduğu gibi Uluslararası İlişkiler (Uİ) disiplininde de önemli yer tutmaktadır. Uluslar öncelikle içlerinden tebarüz eden siyasal üniteleri ulus devletler aracılığıyla yekdiğeriyle ilişki içindedirler. Bu bölümde, Uİ bağlamındaki ağırlığı nedeniyle, odak noktamız Avrupa'daki devletler arası ilişkiler olacaktır. Bu sebeple, dünün izahı için tarihten; bugünün ve yarının analizi için ise Avrupa kimliği ile AB entegrasyon sürecinden

bahsedeceğiz. Bu minvalde, öncelikle Avrupa'nın tarihini kısaca izah edeceğiz. Sonrasında Hristiyanlık ve ulus devlet ekseninde Avrupa kimliği ve Avrupa'da barışa ilişkin düşünürlerin görüşlerine değineceğiz. Böylece Avrupa kıtasının dünü (savaşlar) ve bugününü (AB bütünleşme süreci) içeren süreç analizini yapacağız. Bu açıdan önemli olaylara ve daha çok uluslararası ilişkilere (ui) yön veren büyük güçler arasındaki mücadelelere ve bütünleşme çabalarına odaklanacağız. Diğer bir ifadeyle, Avrupa'da çıkar çatışmalarını anlatacağımız dünün; yüzyıllardır Avrupa'da süregelen barış fikirlerinin somut hâle getirildiği AB bağlamında günümüzü Uİ temelli karşılaştırarak yarına ilişkin projeksiyonlarda bulunacağız.

1. AVRUPA'NIN DÜNÜ: SAVAŞ VE BARIŞ

Avrupa coğrafi bakımdan yeryüzündeki yedi kıtadan biri olduğu gibi jeopolitik bağlamda ise üç kadim kıtadan birisine işaret etmektedir. Nüfus oldukça azken şüphesiz insanlar arası sorunların sayısı daha az ve mahiyeti de görece daha basitti. Tarım toplumuna geçilirken egemenlik yeni bir boyut kazandığı gibi insanlar arasındaki çıkar çatışmaları da çeşitlenerek arttı. Dünya olarak adlandırdığımız bu mavi gezegen; insan vücudunun ortalama olarak dörtte üçünün su dolu olmasına paralel şekilde yaklaşık %30'luk sahip olduğu kara parçasıyla bilebildiğimiz tarih boyunca nice savaşlara, krizlere ve barışlara ev sahipliği yaptı. Avrupa da küre-i zeminde gerçekleşen savaş ve barış tarihinden nasibini almış kıtalardandır. Avrupa'yı savaş ve barış ekseninde ele aldığımızdan kıta tarihini anlamımıza yardımcı olan iki etik sisteminden bahsetmemiz yerinde olacaktır. Bunlardan ilki uzlaşıyı değil çatışmayı ön plana alan sıfır toplamlı bir oyun olarak nitelendirebileceğimiz *Agon*'dur.[1] Çalışmanın bu kısmında ele aldığımız savaşlar tarihî bu kavram çerçevesine dâhil edilebilir. İkincisi ise uzlaşıyla alış-verişe dayanan ve bazıları daha fazla kazansa dahi herkesin fayda sağladığı pozitif toplamlı oyuna işaret eden *Agora*'dır[2] ki Avrupa bütünleşmesini daha da somut olarak AB'yi temsil etmektedir.

Yukarıdaki bu kısa girizgahtan sonra sormamız gereken asıl sorular şunlardır: Avrupa neresidir? Avrupa nedir? Hatta antropomorfik bir bakış açısıyla Avrupa kimdir? Avrupa, günümüzde kabaca 50 ülke ve 750 milyon nüfuslu bir bölgeyi ifade etmektedir. Coğrafi sınırlar ile siyasi sınırlar diğer bölgelerde olduğu gibi tam bir eşleşme göstermez. Avrupa aslında Asya'nın bir ucu olarak da ifade edilebilir çünkü diğer kıtalar gibi kendine has coğrafi bir ayrımı yoktur.[3] Avrupa'nın sınırları genel olarak "… doğudan Urallardan başlayıp Atlas Okyanusuna, kuzeyden İskandinavya'dan güneye inerek Cebel-i Tarık'tan Akdeniz'e, oradan Adalar

[1] Yermolenko, "War and Peace, Europe's Two Hearts".

[2] Ibid.

[3] Öztürk, "Doğu Avrupa'nın Sınırları", s. 352.

Denizinden Türk Boğazlarını geçerek Karadeniz'in kuzeyinden Urallara ulaşan sınırlardır."[4] "Avrupa" isminin nereden geldiğine dair çeşitli rivayetler söz konusudur. Bunlardan biri mitolojik olup kıtanın ismi eski Fenike'deki Sur Kralı'nın kızı *Europa*'ya dayanmaktadır.[5] Diğer rivayete göre ise kelimenin kökeni Sami dillerinde kullanılan ve güneşin battığı taraf anlamına gelen "Ereb" ile ilişkilidir.[6] Özdemir'in belirtiği gibi Avrupa, bu coğrafyayı paylaşan aktörler arasındaki çok boyutlu ilişkileri tanımlayan çok yönlü bir kavramdır.[7] Bu ilişkilerin saç ayaklarından birisi, çalışmanın bu kısmında savaş boyutu vesilesiyle kısaca izah edilecek tarihidir. Bu açıdan daha çok ui'ye yön veren büyük güçler arasındaki mücadelelere ve bütünleşme çabalarına odaklanacağız. Çalışmamızın sınırlılıkları gereği daha çok yakın çağ tarihini analiz konusuna dâhil ederek Avrupalı devletlerin birbirleriyle mücadelelerinden kısaca bahsedeceğiz. Elbette bu sınırlılıkta Kıta Avrupası'nda yaşanan tüm savaş, kriz ve çatışmaların izah edilmesi mümkün değildir fakat temel olanlarına değinilebilir. Devletlerin kendi içerisindeki iç çatışmalarının yanı sıra bir dizi devrim ve krize ev sahipliği yapan Avrupa'nın sadece kendi arasında yüzyıllardır süregelen savaş hâlinin seçilen örnekler ile gösterilmesi amaçlanmıştır. Bundan ötürü Avrupa'nın bugün ulaştığı entegrasyonu izah edebilmek için geçmişin savaş boyutunun ele alınması önem arz etmektedir.

Tablo 1: Avrupa'nın Dünü: Savaş ve Rekabet

Avrupalı Devletlerin Dünü	Sebep ve Sonuçlar
Otuz Yıl Savaşları (1618–1648)	Katolik ve Protestan devletleri arasında yaşanmıştır. Uİ açısından dönüm noktalarından olan Vestfalya'nın imzalanmasıyla sonuçlanmıştır.
Yedi Yıl Savaşları (1756–1763)	Birleşik Krallık (BK) ve Fransa arasında sömürge rekabeti sebebiyle yaşanmıştır. Fransız ve Amerikan Devrimleri'ni kolaylaştırıcı etkisi olduğu söylenebilir.
Napolyon Savaşları (1803–1815)	BK ve Fransa arasındaki bölgesel egemenlik rekabeti Napolyon Savaşlarının temel sebeplerindendir. Fransa'nın Avrupa'daki etkisini belirli bir süreliğine arttırsa da uzun soluklu olamamıştır.
I. Dünya Savaşı (1914–1918)	Fransız Devrimi'nin etkisiyle Avrupa'da yayılan milliyetçilik sonrası birliklerini geç sağlayan Almanya ve İtalya gibi devletlerin sömürge yarışına katılması; Almanya ve Fransa arasındaki ekonomik rekabet ve çıkar çatışmaları ile Avusturya ve Rusya arasındaki çıkar çatışmaları savaşın başlıca sebepleridir. Savaş geçici bir barışla sonlansa da İkinci Dünya Savaşı'nın önünü açmıştır.
II. Dünya Savaşı (1939–1945)	Birinci Dünya Savaşı sonrası ağır savaş tazminatlarının altına giren mağlup devletlerin revizyonist istekleri savaşın başlıca sebepleridir. Savaşın sonucunda dünya Soğuk Savaş altında iki kutuplu hâle gelirken hegemonya tahterevallisi Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) arasında kurulduğunda Avrupa yaklaşık beş asır sonra ilk kez ikincil konuma sürüklenmiştir.

[4] Ibid., s. 353.

[5] Çakmak, "Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri", s. 1; Özdemir, "Ulusal Dış Politikalar ve Jeostrateji Bağlamında "Avrupa"nın Anlamı", s. 94.

[6] Çakmak, "Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri", s. 1.

[7] Özdemir, "Ulusal Dış Politikalar ve Jeostrateji Bağlamında "Avrupa"nın Anlamı", s. 92.